

Devlet Söyleminde Kürt Sorunu Mesut Yeğen (1999) *İstanbul: İletişim*. 279 sayfa.**Ramazan Günlü**

Mesut Yeğen'in Türkiye'nin temel sorunlarından biri olarak Kürt sorununun devlet gözünü nasıl algılandığını ve ele alındığını inceleyen *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu* adlı çalışması, kendi tezlerini gerçekleştirdiği tarihsel malzemeyi bir bütünlük içinde işliyor. Yeğen, devlet söyleminde Kürt sorununun algılanışına ilişkin çeşitliliğin, bir çarpıtma olarak ele alınamayacağını, fakat bunun tarihsel bağlam içinde bir söylemsel kuruluşa gerçekleştirdiğini ortaya koyarak, Kürt sorununa ilişkin çalışmalarda bugüne kadar ihmal edilmiş olan (Bruinessen, Yalçın- Heckmann'ı ayrı tutarak) etno-politiğin oluştuğu toplumsal uzamın önemini tartışıyor. Yazar, Milliliğin ya da etno-politiğin "kendinden başka bir şey" olarak değil, tarihsel bağlam içinde ilişkisellik olarak kurulduğu olgusunu, saptadığı temel metinler üzerinden göstermeye çalışıyor.

Mesut Yeğen'in *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu* çalışması yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Kürt sorununun ortaya çıkmasına temel olan tarihsel arka plan ve konuya ilişkin önceki çalışmalar özetlenmekte ve kitabın kendi çerçevesi kurulmaktadır. Kürt sorunu burada "kendinde bir şey" olarak değil, Osmanlı'nın 19. yüzyılın başlarından itibaren merkezileşme ve çevre güçlerin tasfiyesi temelindeki "çok katmanlı" oluşu çerçevesinde ortaya konulmaktadır. Merkezileşme sorunu, Türk modernleşmesi biçiminde Cumhuriyet'e ve günümüze uzanır. İkinci bölüm, modernleşme sürecinde ortaya çıkan devlet söylemini -modernleşme, merkezileşme, milliyetçilik ve otoriteryanizm- çalışmanın sistematiği olarak devlet metinleri içinden kurar. Bu bölüm Osmanlı'nın toprak yitirme sürecinde kendi askeri ve idari sistemini sorgulamaya başlayarak, Batılılaşmayı bir çıkış yolu olarak görmesini ve bu süreçte ortaya çıkan "devletli kurtarma projelerini" (Osmanlıcılık, İslamcılık, Milliyetçilik), merkez-çevre ilişkilerini çözümler.

Üçüncü bölüm, Kürt sorunun devlet söyleminde "kendinden başka şey" olarak kurulduğu -Kürtlerin inkarı, İrtica, Saltanat ve Hilafetin canlandırılması, Aşiret ve Eşkiya, Ecnebi kışkırtması, Düşman söylemi, Bölgesel gerikalılık gibi- çeşitli uğrakların niteliğini incelemektedir. Dördüncü bölüm, Cumhuriyet'in kurucu pratiklerinin -modernleşme, merkezileşme, milliyetçilik ve otoriteryanizm- topluma yayılması amaç ve işlevleriyle donatılmış Cumhuriyet kurumlarının -Türk Ocağı, Halkevleri, Türk Tarih Kurumu, Köy Enstitüleri-, Cumhuriyetin hem aracı hem kurucu pratikleri olduğuna ilişkin çözümlerini içerir. Beşinci bölüm ise, devlet söyleminin kuruluş sürecinin kurallarını ve söylemsel süreçler setinin niteliğini, söylemi yayan kurumların özelliklerini, dolaşıma giren kavramların oluşumunu tarihsel bağlama yerleştiren tartışmayı sürdürür. Altıncı bölüm, devlet söyleminin kuruluşu sürecinde ortaya çıkan modernleşme, merkezileşme, milliyetçilik ve otoriteryanizm ile ilişki içinde Kürt etno-politiğinin aldığı çeşitli biçimleri inceler. Devlet söyleminde "kendinden başka şey" olarak kurulan Kürt etno-politiği, tarihsel bağlam içinde, devletin çarpıtması olarak değil, kendini var eden olgular olarak yani Kürt etno-politiğinin oluşum süreci olarak çözümlenir. Devletin "kendinden başka bir şey" -irticai kalkışma, aşiret ve eşkiya, ecnebi kışkırtması, bölgesel gerikalılık sorunu- olarak kurduğu toplumsal uzamlar, aynı zamanda Kürt etno-politiğinin geliştiği uzamlar olarak değerlendirilmektedir. Yedinci ve son bölüm, çalışmanın değerlendirildiği bölümdür. Bu bölümde Kürt sorununun devlet söyleminde "kendinden başka bir şey" olarak yer bulmasının, temelde devletin kasıtlı bir tahribatı olmayıp devlet söyleminin ortaya çıktığı söylemsel kuruluş ve tarihsel bağlamla ilişkili olduğu yorumuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla Kürt sorununun anlaşılması, modernleşme serüveninin doğru okunabilmesine bağlıdır.

Yeğen'e göre, devletin Kürt sorununa ilişkin algı çeşitliliğinin işaret ettiği şey, "Türkiye'nin Kürt sorununun, basitçe çok boyutlu değil, tarihin bastırma ve tüllerle örtme icraatlarına maruz kalmış,

çok-katmanlı bir toplumsal sorun olduğudur." Yani toplumsal tarih içinde oluşmuş bir sorundur (13). Kürt sorunu olarak tanımlanan durumun "ilk kez" ondokuzuncu yüzyılın başında ortaya çıkmış olması, "Türkiye'nin son iki yüzyıllık toplumsal tarihine yayılan ve merkezileşme, millileşme ve sekülerleşme gibi büyük toplumsal süreçlerden oluşan modernleşme serüveni arasında doğrudan bir ilişki" gereğine işaret eder (15)

Ulus-devlet fikrinin yirminci yüzyılın başındaki cazibesi, 1960'larda yükselen emperyalizm karşıtı ulusal kurtuluş hareketleri, Kuzey Irak Kürtlerinin kazandığı askeri ve siyasi başarılarla demokrasi ve insan hakları retorüğünün 1989 sonrasında uluslararası ilişkiler gündemine girmesi gibi dış etkenlere karşın, Yeğen, Kürt sorununun "orada olmaya" devam eden katmanlarının Türkiye'nin modernleşme serüveniyle ilişkilendirilmesi gereğinde ısrar etmeyi önerir (16).

Yeğen'in, Kürt sorununun modernleşme serüveniyle ilişkili olarak anlaşılması gerektiği iddiasının temelinde, Kürt sorununun devletin algılayışında ortaya çıkış biçimleri -irticai kalkışma, aşiret ve eşkiya, ecnebi kışkırtması, bölgesel gerikalılık sorunu- yatmaktadır. "...Kürt sorununa yönelik 'irtica', aşiret, 'eşkiyalık' ve 'bölgesel gerikalılık' gibi nitelermelere kaynaklık teşkil eden toplumsal dolayimler olarak beylik, şeyh, tarikat, gelenek ve taşranın özerk ekonomisi, Kürt etno-politik kimliğinin kuruluşunu mümkün kılan toplumsal uzamın kurucu unsurları olduklarından, devletin Kürtler üzerinde ya da Kürtlerle meskun bölgelerde uyguladığı tahribatı 'irtica', 'aşiret ve eşkiyaya' yönelik tahribat olarak sunması" Kürtlüğün kurulduğu toplumsal uzama yönelik tahribatı anlatmaktadır (25).

Özne ve nesnenin çözümlenme dışında ayrımsal kategoriler olmadığı, her iki kategorinin de radikal olarak ilişki ve tarihsel olduğu görüşünü savunan Yeğen (29-30), Foucault'nun arkeoloji yöntemini kullanarak anlamın kurulduğu toplumsal bağlamı "tümencin 'var oluş koşullarını' saptama,

'sınırlarını' görmek, 'öteki tümcelerle olan karşılıklı ilişkisini' kurmak ve 'ne türden tümceleri dışladığını' kavramak" temelinde çözümleme gereğini (31) ileri sürmektedir. Dolayısıyla "söylemsel bir kuruluş içerisinde söylenen(ler)in anlamı" onu koşullandıran tarihsellik ve kurumsallıkta yatmaktadır (35). Türkiye'de Kürt sorunu devlet söyleminin ortaya çıktığı söylemsel kuruluş ve bu kuruluşun kuralları çözümlenerek ortaya konulabilir (36).

Cumhuriyet dönemi devlet söyleminin oluşumu iki yüzyıllık modernleşme serüveninin kavramsal düzeneği içinden temellenmiştir. Osmanlı ile Batı arasındaki ilişkilerin Osmanlı aleyhine değiştiğinin algılanmasıyla birlikte, Osmanlı idaresine egemen olan zihinsel durumun bir "medeniyet" tartışmasına varacak denli kendini sorgulama süreci başlamıştır (45). Askeri, mali, idari alanlardaki reformlar eğitim, hukuk ve iletişim alanında devam etti. Tanzimat'dan Meşrutiyet'e oradan Cumhuriyete uzanan devamlılık iktidarın merkezileştirilmesi stratejilerinin aşamaları oldu (52-53). Cumhuriyet'le birlikte modernleşme projesi inkılap girişimine dönüştü (55). Modernleşme- Batılılaşma girişimi Yeğen'e göre son iki yüzyıllık Osmanlı ve Türkiye siyasetinin temel eksenidir (56).

Osmanlı sistemi, özerkliğe fırsat veren "gevşek" bir idari örgütlenmeye dayanmaktaydı. İmparatorluğun siyasi birliği içinde, birliğe yeni katılan bölgelerin özelliklerine göre özerk idari yapılara izin verilmişti (60). İmparatorluk topraklarında bu adem-i merkezîyetçi çeşitlenmenin, merkez ve taşra arasındaki ilişkide uzun vadede taşra aleyhine gelişmesi söz konusuydu (62).

Onsekizinci yüzyıldan başlayarak klasik Osmanlı siyaset ve idaresini aşındıran -devlet gücündeki azalma, devlet gelirlerindeki azalma, etnik ayrılıkçılığın ortaya çıkışı ve buna bağlı olarak güçlü devletlerin diplomatik baskısı gibi- etmenler sonucu, devlet iktidarının merkezileşmesini elzem hale getirdi (64-65). Bu süreçte merkezileşme ve etnik ayrımcılık birbirini kışkırtan etkenler olarak değerlendirilmektedir (68).

Modernleşme-ıslahat sürecinde din ve etnik kategori zorunlu olarak merkez dışına itilmişti. Bu süreç yeniliği temsil eden merkez ile geleneğin, din ve etnisitenin temsil edildiği taşra arasında bir gerilim oluşmasına temel oldu (69). Bu gerilimi yatıştırabilmenin yolu "Osmanlıcılık" stratejisi olarak görüldü (70). Ancak etnik ayrılıkçılığın yükselişi Osmanlıcılık stratejisine karşın engellenemedi.

Toprak yitirme sürecinde, çok etnili bir siyasi programı dayatan kompozisyonun çözülmesi, adem-i merkezîyetçiliğin ve Osmanlıcılığın Türk idarecilerinin ve entelijansiyasının gündeminden çıkmasına neden oldu (73). 1913 yılına gelindiğinde imparatorluğun kalan topraklarında Kürtler, Araplar ve Ermeniler yaşamaktaydı. Osmanlıcılığın tamamen bitmesi, Birinci Dünya Savaşı esnasında Ermenilerin Rusya'yla, Arapların İngiltere'yle "işbirliği" yapması sonucunda gerçekleşti. 1916 yılındaki İttihat ve Terakki kongresi Türkçülüğün zaferiyle sonuçlanmıştı. Türk milliyetçiliğinin önündeki engeller ortadan kalkmıştı (89).

Birinci Dünya Savaşı'nın galiplerinin, Anadolu'nun büyük bir kısmının Yunanlılar ve Ermeniler tarafından işgal edilmesine izin vermeleri sonucu yerel direnişler içinden hızla Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetlerinin örgütlenmesine, Cumhuriyet'le sonuçlanan Kurtuluş Savaşına yolaçtı. Bu süreçle birlikte milliyetin dinin yerine kolektif kimlik haline gelmesi süreci başladı (91).

Türkiye siyasetinin otoriter karakterinin, devletin toplumsal ve siyasal alanın her gözeneğine sızma çabası, İttihat ve Terakki siyasetinin temel özelliklerinden birisi olarak Cumhuriyet'e yansıtıldığı vurgulanmaktadır (101-102). Cumhuriyet dönemi devlet söylemi "modernleşme- batıllaşma," "merkezleşme," "milliyetçilik" ve "otoriterizm" ve bunlar arasındaki ilişki temelinde zemin bulmuştur. Bu söylemleri kısırtan Osmanlıcılık, adem-i merkezîyetçi ya da İslamcı gelenekçi söylemler tarafından aşındırıldılar. Kürt sorununa ilişkin devlet söylemi, bu söylemsel gerilim içinden tarihsel ve bağlamsal olarak ortaya çıkmıştır (106-107).

Yeğen, devlet söyleminde Kürt etno-politiğinin reddi süreci, Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetleri programının müslüman millet temelinde düzenlediği dikkate alındığında 1924 Anayasası ile başladığını belirtiyor (113-119). Hilafetin ilgası ise İslam dini ile kurumlaşmış Osmanlı topraklarında yaşayan Müslümanların siyasi ve idari birliğini simgeleyen özelliğinin tasfiyesi anlamına gelmektedir (118). Millet nosyonu artık Türkleri işaret etmektedir (121).

Öte yandan 1925'teki Kürt ayaklanması irticai kalkışma ve ecnebi kışkırtması olarak değerlendirilmekle, geçmişin ve şimdinin sembelleri arasında bir gerilim ve çatışma içine yerleştirilmiştir (130-131). Yazar Kürt sorununun aşiret ve eşkiya direnci olarak adlandırılmasında, merkezleşme ve devlet iktidarının güçlendirilmesi yönünde baskıların yoğunlaşmasıyla birlikte 1920'lerin sonu ve 1930'ların sonu arasındaki on yıllık sürede Kürtlerin başkaldırı biçimlerinin temel oluşturduğunu ortaya koymaktadır (136). 1930'lar ve 1940'lar boyunca "devlet, siyasi ve toplumsal bir sorun olarak Kürt meselesine her baktığında orada etno-politik bir sorunu değil, fakat aşiret tipi toplumsal örgütlenmelerin çözülemeyişinden kaynaklanan bir sorunu görmüştür." (139). Yani bu sorun devlet söyleminin kurulduğu söylemsel evren içerisinde yer almıştır (147).

Toprak yitirme sürecinin parçası olarak Batılılara duyulan olumsuz tepki, 1920'lerin siyasal ikliminde Cumhuriyet'in söylemsel kuruluşunun oluşumunda etkin oldu. Dolayısıyla toplumsal sorunlara ilişkin algı, sorunların ortaya çıkışının ardında hep bir "ecnebi kışkırtması" olarak görüldü (150).

Devletin bir kısım vatandaşlarının düşman olarak görülmesi, devlet iktidarının zaafiyetlerinin milliyetçilik ideolojisi içinden algılanması sebebiyledir. Bu olgu daha çok askeri iktidarın zorlandığı anlarda gündeme gelmektedir (158).

Sorunun 1950'lerden sonra bölgesel gerikalmışlık sorunu olarak görülmesi, bir yandan devlet söyleminde bir yarılma durumuna, bir başka yandan devamlılık durumuna işaret etmektedir. Toplumsal

sorun olarak algılanması devlet söyleminde bir yarılmayı ifade ederken, etno-politik niteliğine ilişkin suskunluk devamlılığı ifade etmektedir (159-160). Öne çıkan kategori askeri ve siyasi bütünleşme değil, ekonomik bütünleşme olmuştur.

Yazara göre, Kürt sorununun bütün bu "kendinden başka bir şey" olarak görüldüğü biçimler, devletin Kürt sorununu yansıtmaya ya da çarpıtma yeteneğinden değil, tersine Kürt sorununun tarihsel olarak imkan verdiği dil üzerinden okunmasından kaynaklanıyordu (170).

Cumhuriyet dönemi devlet söyleminin kurucu pratiklerini oluşturan Batılılaşma, modernleşme, merkezleşme, milliyetçilik ve otoriterizm, geçmişin siyasal düzeniyle mücadelenin kavramsal düzeneğini oluşturmuştur. Bu söylemsel kuruluşun unsurları arasında değerlendirilebilecek Cumhuriyet kurumları - Türk Ocağı, Halkevleri, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Köy Enstitüleri- bir yanda devlet söyleminin yayılmasına etkin biçimde katılırken, öte yanda, devlet söyleminin kuruluşunu koşullandıran kurumlar olmuştur (172-173). Cumhuriyet kurumlarının kuruluşundaki kolektivist ve dayanışmacı nitelik, bu kurumların algılanmasında eşitlikçi-demokratik ve sosyalist anlamlara yolaçmıştır (208).

Devlet söyleminin "kendinden başka bir şey" olarak kurduğu söylemsel kuruluşun ötesinde de bir karşı söylem yer almaktadır. Devletin algıladığı biçimler ve kategoriler, "Kürt etno-politik kimliğine imkan veren toplumsal uzamın merkezi elemanları olan hilafet, şeyhlik, tarikat, geleneksel toplumsal yapılar ve taşra ekonomisiydi" (225).

Kürt etno-politik kimliğinin toplumsal uzamı olan bu kategoriler, tarihsel bir bağlam ve ilişkisel içinde ortaya çıktılar. 1520'lerde Osmanlı'nın kontrolüne geçen bölgede Kürt emirlikleri yönetimi babadan oğula geçen bir nitelikteydi. Kürt beylikleri Diyarbakır beylerbeyliğine bağlı olarak özerk bir yapıya kavuşmuştu (227-228). Osmanlı'nın gevşek siyasi ve idari örgütlenmesi içinde, Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın özerk bir nitelik taşıması, toplum-

sal uzamın tarihsel biçimlenişinde temel unsur oluşturmuştur.

İmparatorluğun gerileme sürecinde 19. yüzyılın ikinci yarısında uygulamaya koyduğu "ıslahatlar" kaçınılmaz olarak taşranın idari, siyasi ve iktisadi özerkliğini ortadan kaldırmaya yönelmişti. Bu süreç Diyarbakır beylerbeyliğinin ve Kürt beyliklerinin ortadan kaldırılması sonrasında, merkezi idarenin "düzeni" sağlamada yetersiz kalışı, Kürtler arasında aşiretler arası düzeni oluşturmada şeyhin öne çıkmasına zemin oluşturdu (233-234).

Bu aşamadan sonra Kürt etno-politik kimliğinin sürdürülmesinde şeyhler ve şeyhlik etkin rol oynadılar (235). Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda saltanatla temsil olunan "Osmanlı Milletler" (Rumlar, Ermeniler) olgusu tarihe karışmışken, siyasi ve dini birliktelikleri hilafet makamınca temsil olunan Müslüman Milletler (Çerkes, Laz, Kürt) sürmekteydi. Hilafetin 1924'de ilgası, Kürtlerin yüzyıllardır deneyimledikleri toplumsallıkta çözücü etki yaratı (239-240).

Sonrasında, geleneksel otoriteler devletin merkezleşme girişimine karşı "Kürt taşrasının" özerkliğini sürdürmek için gösterilen toplumsal ve siyasi direncin hem zemini hem kaynağı olacaktır (243). Devletin merkezleştirici ve millileştirici baskısının bir arada oluşu, Kürtlerin özerkliği sürdürmek için direnişleri etno-politik bir içerik kazandı (244).

Kürt toplumsal uzamının iktisaden çözümlenmesinde vergilendirme ve coğrafi olarak ayrı devletlerin sınırları içinde kalması etkili olmuştu. Ancak buna Kürtlerin tepkisi kaçakçılık biçiminde oldu (246-247). Beylik, şeyhlik, hilafet, aşiret ve kaçakçılık, etno-politik bir kategori olarak Kürtlüğün kurulduğu toplumsal uzamı oluşturdular. Ancak bunu Kürtlüğün tarih-dışı, doğal bir kategori değil, "çok etnili ve adem-i merkezi bir toplumsal uzamın, milli ve merkezi bir proje tarafından yeniden örgütlenmesi teşebbüsüne karşı bir direnç" çerçevesinde değerlendirmek gerekir (249-250-253).

Böylece devlet söylemi Kürt sorununu "kendinden başka bir şey" olarak yeniden kurmuştu (263).

Kürtlüğü "başka bir şey" olarak kuran bu süreç aynı zamanda Kürt kimliğine yönelik kapsamlı bir tahribatı anlatıyordu (268).

Yazar çalışmanın yargısında modernleşme serüveninin bu süreçte önemine değiniyor. "Türkiye'nin modernleşme serüveninin, Kürtlere 'tedip ve tenkil' edilmesi gereken 'eşkiya' ve 'mürteci' muamelesini reva gören zihniyet durumuna olduğu kadar, Kürtlerle Türklerin özgür ve demokratik bir cumhuriyetin eşit yurttaşları olarak, birlikte yaşayabilecekleri fikrine de hayat vermiş olması, oldukça önemli bir gerçeğe işaret etmektedir" (269). Bu da Türkiye'nin Kürt sorununu çözebilecek olgunluğa ulaşmasıdır.

Kürt sorununu bir söylemsel kuruluştaki tarihsel-lik ve ilişkisellik içine yerleştiren bu çalışma, sorunu ele alış biçimiyle, temel metinler üzerinden bulunduğu malzemeyi seçmesiyle, sorunun etno-politik karakterini ortaya koyuşu ve vargılarıyla özgün bir nitelik taşımaktadır. Kürt sorununun toplumsal bir sorun olarak konulması sebebiyle, çözümün devletlerarası olmak yerine Türkiye içinde olabileceği sonucuna varmaktadır. Bunun için gerekli olanak ve malzemenin Türkiye modernleşmesinde bulunduğunu göstermektedir.

Söylemsel kuruluşun mantığı içinde yer alan hakim ve muhalif yönler birbiriyle bütünlük oluşturur. Salt hakim söylem ya da muhalif söylem üzerine yapılacak bir çalışma, sorunun bütünsel niteliğini ortaya koymada sınırlandırıcı olacaktır. Oysa bu çalışma, sorunu tarihsel ve ilişkisel bağlam içine yerleştirerek müdahale ve tepki pratiklerini aşmış görünmektedir. Öte yandan söylemsel pratikler daha genel olarak dünya düzeyinde ve devletler arasında kuruluş kurallarını oluşturmaktadır. Bu açıdan çalışmanın açığa çıkardığı bir ihtiyaç olarak, Kürt sorununa ilişkin devletlerarası söylemin çözümlenmesi de oldukça önemli bir işlev görecektir.

Küreselleşme ve insan hakları söyleminin devletlerarası ilişkilere hergün daha fazla nüfuz ettiği bir ortamda, bu ihtiyaç giderek daha fazla görünür hale gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin

Kürt sorunu dolayısıyla büyük devletlerin toprak bütünlüğüne kasdettikleri, ülkeyi istikrarsızlaştırmaya çalıştıkları algısı, bu tür bir çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bununla birlikte çalışmanın bir söylemsel kuruluştaki hakim ve muhalif kimlik olarak yerleştirdiği merkez ve taşra güçlerini sabit bir etkileşim düzenine bağlayarak, başka etkileşim düzeneklerini, muhalifliğin dönüşümünü ve alternatif olasılıklarını ihmal ettiği söylenebilir.

Media Discourse

Norman Fairclough (1995) London, New York: Edward Arnold. 214 pp.

Mine Gencil Bek

In this book Fairclough aims to set out a framework for analysing media language. The analysis of a media text is expected to shed a light on these questions: How is the world represented? What identities and relationships are set up?

The process of selection and construction of representations, identities and relationships raises the issue of ideology. Fairclough employs Thompson's conception of ideology which forms relationships between texts and power relations and develops it using French discourse analysis reflecting on the preconstructed elements.

Fairclough regards text analysis as a central element of media analysis, but he stresses that it needs to be complemented by analysis of text reception and text production. He calls his approach "discourse analysis of media." It has three constituents. First, linguistic analysis of media, a textual analysis in a broad sense. Second, discourse practices which implies the way in which texts are produced by media workers in institutions and the way these texts are received by readers/audiences. Third, sociocultural practices that may constitute the context of discourse practices. These can be in economic, political or wider cultural context.

At this time, it is necessary to interpret these categorisations as helping the analysis, otherwise as Fairclough noticed, these last two categorisations may overlap since both of them include the practices of media workers and the environment of the institution.

In chapter two, "Approaches to Media," he describes some approaches to media text. He evaluates these approaches considering whether they focus on linguistic analysis of the text, whether they include representation, identities and relations dimensions, whether they consider the text's diversity, it's sociocultural context and interpretative

readers. He gives the account of linguistic and sociolinguistic analysis, semiotic analysis, conversation analysis, critical linguistics and social semiotics, the "Social-cognitive" model, cultural-generic approach. It is surprising that, in his summary about the relevant literature, he does not refer to the Glasgow Media Group which has a leading and influential role in the studies of media content.

In chapter three, "Communication in the Mass Media", he is concerned with the properties of mass communication, especially television. A crucial property, for Fairclough, is that mass communication mediates between the public and private domains. He stresses that public events become accessible for universal private consumption by being broadcast and conversely private events become public events, and in this process media try to bridge the gap between the public conditions of media production and the private conditions of consumption. Although this is his definition, he does not have a critical stance on the ways media deals with "private" issues, (for example without making a connection between the private and public, without situating the private in the public).

In the section about the economics of the media, he is concerned with the nature of the market, market pressures, ownership, selection of sources, constraints on access to the media as a source. Fairclough does not refer to the leading theoretical approaches on the political economy of the media. Since he always puts emphasis upon the context, political economic analysis would be more consistent with his aim rather than dealing with these separately as economics and politics. In the section about the politics of media, Fairclough dwells on truth and for him the only way of gaining access to the truth is representations of it. He argues that analysis of representations can be compared in terms of partiality, completeness, interestedness and it can end up with relative untruthfulness of representations. Also, these representations can be compared in terms of how they are public-spirited or self-interested (47). This is a